

Голас Радзімы

Удзячэнне По Ісцэту
МІНСК 100
Краснаармейская 9
Фонд Історыі ім. Дольна

№ 31 (1242) ЖНІВЕНЬ 1972 г. ВІДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВІДАННЯ 17-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

ТРАГЕДЫЯ НЕ ПАВІННА ПАЎТАРЫЦЦА

Хатынь, Арадур, Лідзіцэ... Прайшлі гады, мінуць стагоддзі, але памяць чалавецтва на вечна захавала трагедыю гэтых месцаў. Там жылі людзі, працавалі, любілі, гадавалі дзяцей. Яны згарэлі ў полымі вайны, сталі попелам, які сёння стухае ў сэрцы сумленых людзей свету, заклікаючы быць пільнымі, не дапусціць новай сусветнай вайны, спыніць усякую агрэсію на нашай планеце.

Гэтым высакародным мэтам была прысвечана міжнародная сустрэча ў Мінску, якая праходзіла пад дэвізам «Няхай ніколі не паўтарыцца трагедыя Хатыні, Арадур, Лідзіцэ, Хірасімы, Сангмі». Пяць дзён працягвалася канферэнцыя. Пяць дзён слова «мір» з трыгогай, надзеяй, упэўненасцю вымаўлялася на рускай, польскай, французскай, нямецкай і іншых мовах. Прадстаўнікі адзінаццаці замежных краін і пасланцы братніх рэспублік Саюза сабраліся разам, каб яшчэ раз над светам прагучала важнае слова ў абарону міру.

Арганізатарамі канферэнцыі былі Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, Беларускае рэспубліканскае камітэт абароны міру і Беларускае рэспубліканскае савет ветэранаў вайны. Не выпадкова месцам сустрэчы стала Беларусь.

«Мы схіляем галовы перад

гераізмам народа, які не стаў на калені перад ворагам, — сказаў член Цэнтральнага камітэта Саюза чэхаславацка-савецкай дружбы Іожеф Кафка. — Мы схіляем галовы перад ахвярамі Хатыні і іншых беларускіх гарадоў і вёсак, знішчаных фашысцкімі захопнікамі».

Сабрацца на гэтую сустрэчу прымусіла неабходнасць яшчэ раз напамінаць чалавецтву аб жахах Арадур, Лідзіцэ, Хірасімы, Сангмі, трагедыі Варшавы і Ковентры. «Прымаючы ў сваім маленькім гарадку замежных дэлегацыяў, — расказаў муніцыпальны саветнік горада Сен-Жуньен Анры Бар'ер, — я абавязкова паказваю ім Арадур, які стаў жахлівым сімвалам «новага парадку», што нёс народам свету гітлераўскі страх і дэградацыю. 3 таго страшнага ліпенскага дня, калі карнікі знішчылі 635 мірных жыхароў Арадур, прайшло 28 год. Але мы ні на дзень не забываем пра пакуты нашых братоў і сёстраў».

У Польшчы за час яе акупацыі гітлераўцамі загінула 6 мільёнаў чалавек, або 220 чалавек на кожную тысячу насельніцтва. У невялікім італьянскім гарадку Мардзэбота фашысты знішчылі 1843 чалавекі. У Хірасіме, дзе ўзарвалася атамная бомба, скінутыя амерыканскімі лётчыкамі, да гэтага часу паміраюць людзі, атручаныя радыяактыўнымі прэм'ямі, а жанчыны нараджаюць калек і пачвар.

Але мала толькі помніць мінулае. Трэба змагацца за тое, каб яно ніколі не паўтарылася. У гады другой сусветнай вайны супраць фашызму ваявалі побач у партызанскіх атрадах рускія і палякі, французы і італьянцы, чэхі і югаславы. І цяпер, каб перамагчы варварства, якога яшчэ так многа ў свеце, патрэбны аб'яднаныя намаганні ўсіх сумленых людзей.

Небяспека знішчэння чалавецтва ў апошнія гады не памяншалася, і таму барацьба за мір стала барацьбой за існаванне. Мір — плён намаганняў мільёнаў людзей, і за яго трэба змагацца.

У другой сусветнай вайне найбольш пацярпелымі ад фашызму былі Савецкі Саюз і цяперашнія краіны сацыялізма. Яны ў кароткі тэрмін паўсталі з руін і ідуць у авангардзе барацьбы за мір. Яны змагаюцца за разрадку міжнароднай напружанасці, за нармалізацыю адносін паміж краінамі з рознымі сацыяльнымі сістэмамі. Заклучэнне дагавору СССР і Польшчы з Федэратыўнай Рэспублікай Германіяй з'яўляецца яркім доказам іх міралюбивай палітыкі і павінна садзейнічаць ліквідацыі нявырашаных праблем і на іншых кантынентах свету.

«Вы, хто сядзіць у кабінах самалётаў, хто ўкладвае бомбы, хто рамантуе бамбардзіроўшчыкі, хто служыць на караблях 7-га флоту, — задумайцеся над тым, што вы творыце!» — з такой прамовай звярнулася нядаўна да сваіх суа-

чыннікаў па ханойскім радыё амерыканская кіназорка Джэйн Фонда, якая наведвала В'етнам і ўбачыла знішчаныя дамбы, бальніцы, школы. ЗША засыпалі В'етнам бомбамі ўсялякіх тыпаў — ад маленькіх каварных «шарыкавых» да 900-кілаграмовых «тоўстых альбертаў». Адною з самых вострых праблем сучаснасці працягвае заставацца праблема спынення вайны ў В'етнаме. На мінскую сустрэчу была запрошана в'етнамская дэлегацыя, але яна не прыбыла ў наш горад. Ёй перашкодзілі бамбардзіроўкі амерыканскай авіяцыі, якія ўзмацніліся ў апошні час.

Навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны В. Раманюска, якая ў складзе дэлегацыі савецкіх жанчын пабывала нядаўна ў В'етнаме, расказала аб злачынствах амерыканскай ваеншчыны на шматпакутнай в'етнамскай зямлі.

У першы дзень работы канферэнцыі ў яе адрас прыйшло пісьмо ад Надзвычайнага і Паўнамоцнага пасла ДРВ у СССР Во Тхук Донга, дзе ён ад імя в'етнамскага народа выказа-

вае шчырую падзяку савецкаму народу за актыўныя дзеянні, накіраваныя на падтрымку і дапамогу в'етнамскаму народу ў яго справядливай барацьбе супраць амерыканскіх агрэсараў.

Пасяджэнні канферэнцыі адбываліся ў новай канферэнц-зале, якая пабудавана пры гасцініцы «Юбілейная». Але работа дэлегатаў гэтым не абмяжоўвалася. Зарубежнія госці выязджалі на мінскія заводы і фабрыкі, дзе сустракаліся з рабочымі, выступалі з прамовамі. І ўсюды яны бачылі гарадае жаданне савецкіх людзей жыць у згодзе і міры з іншымі народамі свету. У апошні дзень удзельнікі міжнароднай сустрэчы пабывалі на многалюдным мітынг у Хатыні. Тут, на руінах спаленай беларускай вёскі, яшчэ раз прагучалі словы жалобы ў памяць аб загінуўшых, клятва берагчы мір, змагацца за яго — дзеля жывых.

Удзельнікі сустрэчы прынялі зварот да ўсіх людзей добравольі, барацьбітоў за ўсеагульны мір і бяспеку народаў, за развіццё міжнароднага супрацоўніцтва.

НА ЗДЫМКАХ: член французскага нацыянальнага камітэта былых палітзняволеных, удзельніца руху Супраціўлення Франсуаз ФЛАЖАЛЕ сярод беларускіх піянераў; пасяджэнне ў канферэнц-зале гасцініцы «Юбілейная»; мітынг у Хатыні, выступае Іван МЕЛЕЖ, народны пісьменнік БССР, член Сусветнага Савета Міру, старшыня Беларускага рэспубліканскага камітэта абароны міру. Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

НАВУКА ЎЗБАГАЧАЕ ВЫТВОРЧАСЦЬ

Адыйшлі ў нябыт тыя часы, калі ўся хімічная «прамысловасць» Беларусі ўяўляла сабою некалькі смалакурнаў ды дзягярняў. Сёння мы ганарымся волатамі нашай індустрыі — Полацкім нафтаперапрацоўчым, Салігорскім калійным, Гродзенскім хімічным, дзесяткамі розных прадпрыемстваў, якія выпускаюць неабходную для краіны прадукцыю — ад тавараў шырокага спажывання да унікальных лакаў, пакрыццяў, дэталей машын. Пастаянную і цесную сувязь падтрымліваюць работнікі вытворчасці з супрацоўнікамі навукова-даследчых інстытутаў і лабараторый. Укараненне найвышэйшых адкрыццяў, вынаходніцтваў, удасканан-

ленняў тэхналогіі прыносіць нязменна высокі эфект — паляпшае ўмовы працы, павялічвае выхад прадукцыі, робіць яе вытворчасць больш рэнтабельнай.

Даследаванні па розных праблемах хіміі, як тэарэтычныя, так і практычнага характару, вядуцца ў многіх вышэйшых навучальных установах і інстытутах АН БССР. Пра работу аднаго з іх, навукова-даследчага Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі (ІАНХ) раскажаў у гутарцы з нашым карэспандэнтам намеснік дырэктара інстытута доктар хімічных навук Хасень АЛЕКСАНДРОВІЧ.

— Хасень Мустафавіч, з чаго пачынаецца работа над той ці іншай праблемай? Як увогуле выбіраецца тэма для даследавання?

— Найчасцей здараецца так, што ўвагу даследчыкаў прыцягвае «вузкая» месца тэхналагічнага працэсу; яны пачынаюць шукаць метады паляпшэння яго ці поўнай перабудовы, вядуць шматлікія эксперыменты ў інстытуцкіх лабараторыях, робяць тэарэтычныя абгрунтаванні. Вучоныя нашага інстытута падтрымліваюць цесныя кантакты з работнікамі вытворчасці. Яны выявляюць на прадпрыемстве, прысутнічаюць на нарадах і канферэнцыях, уважліва прыслухоўваючыся да патрабаванняў усіх, хто мае дачыненне да хімічнай вытворчасці ці яе прадукцыі. Мы атрымліваем пісьмы з просьбай даць рэкамендацыі і парады па рэканструкцыі, а часам і карэнных зменах прадпрыемства або цэлай галіны.

Вось нядаўна прыйшло пісьмо з Салігорска. У ім паведамляюцца вынікі шырокіх даследаванняў, праведзеных вучонымі-біёлагамі. Выявілася, што калійныя ўгнаенні з утрыманнем хлору, даючы ў цэлым значны прырост прадукцыі, намнога зніжаюць працэнт утварэння крухмалу і некаторых мікраэлементаў у бульбе, гародніне і г. д. Прадукты харчавання губляюць свае смакавыя якасці, а ў значнай меры і спажывнасць.

Перад хімікамі паўстала нялёгкае праблема. Сільніт — гэта калійная соль з утрыманнем хлору. Замяніць яго на іншае, больш «прыёмнае» для раслін рэчыва ў лабараторыі няцяжка. Але гэты спосаб нельга перанесці на вытворчасць: Беларусь не мае запасу неабходнай сыравіны, вазаць яе здалёк эканамічна нявыгадна. Прытым, куды падзець хлор? Прамысловасць ў такой колькасці ён не патрэбен. Значыць, трэба знайсці бяшкродны спосаб яго нейтралізацыі. Бачыце, амаль з усіх бакоў невядомыя. Так пачыналася не адно даследаванне. Спатрэбіцца нямала часу, сродкаў, намаганняў вучоных і працоўнікаў вытворчасці, каб станоўчы вырашыць узнікшую праблема.

— Якія навуковыя распрацоўкі бліжэй да ўкаранення на вытворчасці? Напрыклад, на Салігорскім калійным.

— Шмат год мы працуем над інтэнсіфікацыяй працэсу атрымання калійных угнаенняў з сільвініту. Супрацоўнікі інсты-

тута стварылі некалькі рэагентаў, сумесяў, з дапамогай якіх вядзецца флатацыя, гэта значыць, раздзяленне соляў калію і натрыю. Новая рэагентка выпрацоўваецца з адходаў вытворчасці спіртоў, яны даволі танныя. Шырокае выкарыстанне іх дазваляе знізіць на трэць расход дэфіцытных рэчываў, дае значны эканамічны эфект. [Варта адзначыць, што Х. Александровіч і група супрацоўнікаў інстытута за распрацоўку і ўкараненне новых рэагентаў для флатацыйнага абагачэння калійных руд на камбінаце «Беларуськалій» вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР 1972 года ў галіне навукі і тэхнікі].

Укараняецца яшчэ адна навінка — рэчыва, якое нейтралізуе гліністыя прымесьці і такім чынам ачышчае карысны мінерал.

Каб максімальна выкарыстаць адходы салігорскіх калійных камбінатаў, распрацавана тэхналогія атрымання з іх кармавой солі для жывёлагадоўлі. Гэта забяспечыць таннай і багатай на мікраэлементы соллю гаспадаркі Беларусі і суседніх з ёю рэгіёнаў.

— Салігорскі калійны мне ўяўляецца ледзь не вытворчай базай інстытута. А ці маеце вы дачыненне да нафтавікоў?

— Чаму ж не! Вядома, асноўныя тэхналагічныя працэсы знаходзяцца пад увагай хімікаў-арганікаў. Наша справа — стварэнне высокаэфектыўных адсарбентаў і каталізатараў. Гэтыя тэрміны я зараз растлумачу.

Пры перапрацоўцы нафтапрадуктаў, як правіла, ужываецца нямала каштоўных металаў ці сплаваў, прысутнасць якіх паскарае працэс раздзялення нафты на састаўныя часткі. Рэчыва-паскаральнік, каталізатар, не ўдзельнічае непасрэдна ў хімічнай рэакцыі, але з часам яно акісляецца і губляе свае ўласцівасці. Даводзіцца замяняць яго новым. А ўяўляецца, колькі гэта каштуе, напрыклад, калі каталізатар зроблены з плаціны.

Абавязковай з'яўляецца і прысутнасць адсарбентаў, рэчываў, якія ачышчаюць нафтапрадукты ад арганічных і неарганічных прымесьцяў. У інстытуце распрацаваны метады стварэння адсарбентаў на аснове прыродных глін Беларусі. Спецыяльнай хімічнай апрацоўкай павялічваецца іх паглынальна здольнасць. А дабавікі жалеза і алюмінію дазваляюць гэты адсарбент ператварыць у каталізатар. Метад знаходзіцца ў

стадыі лабараторнай распрацоўкі, але ўжо вядуцца размовы аб будаўніцтве завода для вытворчага атрымання падобных адсарбентаў.

Варта адзначыць, што не толькі нафтахімікі карыстаюцца вынікамі нашых даследаванняў па стварэнні і рэгуляванню структуры рэчываў — ачышчальнікаў. Сінтэзаваныя намі адсарбенты ачышчаюць газы на заводах штучнага валакна, выкарыстоўваюцца ў папяровай прамысловасці. На аснове аднаго з іх распрацаваны метады стабілізацыі донарскай крыві, пры якім выключаецца пападанне пабочных рэчываў, спрашчаецца спосаб узятця крыві. Метады правяраны ў клініках Мінска, Масквы, Ленінграда і іншых гарадоў і паўсюдна атрымаў высокую ацэнку.

— Шырокую вядомасць набылі тэарэтычныя даследаванні супрацоўнікаў інстытута. Раскажыце, калі ласка, крыху аб гэтым баку навуковай дзейнасці.

— Тэарэтычныя распрацоўкі — вельмі важная частка работы. Яны неабходны для павышэння агульнага ўзроўню даследаванняў як у галіне стварэння новых рэчываў, так і для ўдасканалення хімічнай тэхналогіі. Таму тэарэтычныя палажэнні вельмі хутка педхопліваюць эксперыментатары. Так, на аснове тэарэтычных работ па тэрмадынаміцы іёнаабменных раўнаваг распрацаваны метады атрымання і прымянення іянітных сумесяў у якасці штучных глеб. Яны паспяхова прайшлі выпрабаванні ў цяплячах саўгаса «Мінская гароднінная фабрыка». Справа гэта яшчэ патрабуе дарадцаў, але перспектывы мае вялікія. Пошукі ў галіне хімічнай будовы, здольнасцей розных цел да ўступлення ў рэакцыю вельмі важныя менавіта сёння, бо на іх базіруецца вытворчасць розных матэрыялаў для сучаснай прамысловасці.

Актуальнасць, грунтоўнасць і важнасць работ доктара хімічных навук Уладзіміра Салдатава па тэрмадынаміцы іёнаабменных працэсаў была летас адзначана прэміяй Ленінскага камсамола Беларусі.

Наогул, цяжка сказаць, што мае першачарговае значэнне. У навуцы ўсё ўзаемазвязана — тэарэтычныя даследаванні, эксперыментальная работа, ўкараненне вынікаў у вытворчасць. Гэта нібы трыкутнік, усе бакі якога павінны ўрэцце быць звернутымі да чалавека, яго надзённых і будучых патрэб.

Прамысловы адлоў шчупака, ляшча, карпа, судака, вугра ў Лукомскім возеры вядуць рыбакі Лепельскага рыбгаса. Кожную вясну ў вадаём выпускаюцца мільёны рыбных малявак розных парод. Пачата будаўніцтва новага рыбагадальніка, разлічанага на вырошчванне 25 мільёнаў малявак, а таксама на вытворчасць 10 тысяч цэнтнераў таварнай рыбы. НА ЗДЫМКУ: з багатым уловам вяртаецца брыгада рыбгаса.

Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

ПОМНІКІ НАГАДВАЮЦЬ

У час Вялікай Айчыннай вайны нямецка-фашысцкія захопнікі расстралялі, закатавалі і забілі толькі ў Брэсцкай вобласці звыш 320 тысяч чалавек. Акупанты разбурылі і знішчылі на Брэстчыне 148 гарадоў і сёл. 20 тысяч сям'яў засталіся без даху над галавой.

Жыхары вобласці ніколі не забываюць гэтыя жалобныя лічбы, свята шануюць памяць аб сваіх загінуўшых земляках. Варта праехаць па дарогах вобласці, і вы ўбачыце дзесяткі абеліскаў, помнікаў, мемарыяльных дошак, якія ўстанюлены на месцах гібелі людзей або там, дзе стаялі спаленыя фашыстамі вёскі.

Вёска Забалотце Маларыцкага раёна. 23 верасня 1942 года сюды ўварваўся атрад гітлераўцаў. Карнікі сагналі жыхароў у памяшканне школы, дзе потым расстралялі ўсіх па чарзе. Вёску спалілі. Аб гэтай трагедыі раскажа сёння абеліск, які ўстанюлены на месцы гібелі 300 жыхароў вёскі.

Недалёка ад Баранавіч знаходзіцца вёска Калдычова. У 1942 годзе фашысты стварылі тут канцэнтрацыйны лагер. Тут, як і ў іншых лагерах, гітлераўцы катавалі, забівалі саветскіх людзей. За час вайны ў гэтым лагерах з пяшчотнай назвай «Лясны» было знішчана 22 тысячы чалавек. У памяць аб ахвярах гітлераўскага тэрору ў вёсцы ўзведзены чатыры помнікі. Нельга без хвалявання чытаць словы, што высечаны на адным з іх: «Калі скажучы, што камень маўчыць, не верце. Не верце, што ў вас пад нагамі маўклівы жвір. Чуеце? Мы вам завяшчаем жыццём і смерцю: «Цаніце мір! Беражыце мір!»

У адным са сквераў Пінска ўзведзены строгі бетонны абеліск. Ён напамінае аб крываваых злачынствах нямецка-фашысцкіх акупантаў. На месцы, дзе зараз стаіць абеліск, восенню 1942 года карнікі расстралялі звыш 30 тысяч мірных жыхароў і ваеннапалонных.

Абеліскі, помнікі. Іх многа на шматпакутнай зямлі Брэстчыны. Яны напамінаюць: «Любіце мір! Будзьце пільнымі!»

Г. ДУЛЕБА.

«ЭЛЕКТРА-72»

У маскоўскім парку «Сакольнікі» працавала выстаўка дасягненняў сусветнай электратэхнічнай індустрыі. «Электра-72» — адна з найбуйнейшых міжнародных выставак гэтага года. Яна адлюстравала ўсе сучасныя праблемы вытворчасці, перадачы і выкарыстання асноўнай энергіі нашага стагоддзя — электрычнасці. У ёй удзельнічалі больш за дваццаць краін свету — ГДР, Чэхаславакія, Венгрыя, Польшча, Англія, Італія, ЗША, Швецыя, ФРГ, Францыя, Фінляндыя, Японія, Швейцарыя і іншыя.

Адным з самых прадстаўнічых на выстаўцы быў савецкі раздзел. Яго экспазіцыя, як паведаміў міністр электратэхнічнай прамысловасці СССР А. Антонаў, сведчылі аб тым, што за кароткія гістарычныя тэрміны электрычная прамысловасць Краіны Саветаў вырасла ў высокаразвітую галіну сацыялістычнай індустрыі, якая здольна забяспечыць самыя высокія тэмпы электрыфікацыі. У двух павільёнах і на адкрытай пляцоўцы савецкага раздзела было размешчана звыш пяці тысяч экспанатаў. Сярод іх нямала найноўшых апаратаў, машын і абсталя-

вання, створаных на беларускіх прадпрыемствах і ў беларускіх навуковых установах. Гэта — трансфарматарны падстанцыі, якія выкарыстоўваюцца для электрыфікацыі вёскі, размеркавальныя трансфарматары з маркай Мінскага электратэхнічнага завода Імя Казлова, універсальныя электрапрылады, выпускаемыя Гомельскім заводам электраапаратуры, святільнікі Лідскага завода электравырабаў, новыя мадэлі халадзільнікаў з маркай мінскага завода і многія іншыя экспанаты.

Б. ТУРАВЕЦКІ.

ЗАХОДНІЯ ВАРОТЫ САЮЗА

Брест — горад з багатай славай і багатай гісторыяй. Ён з даўніх часоў стаіць на перакрыванні дарог і эпох. Гэта — горад гасцінных гаспадароў. Менавіта тут пачынаюць свой шлях па Краіне Саветаў нашы зарубежныя госці, дзяржаўныя дзеячы, дыпламаты, журналісты, прадстаўнікі гандлёвых фірм і турысты. Заходнія вароты краіны... Заўсёды былі адкрыты сябрам нашы граніцы і нашы сэрцы. Але ці толькі сябры ішлі да нас! Многа ваенных бур прашумела тут. І заўсёды стаяла фарпостам ля заходніх граніц Радзімы старадаўняя крэпасць дзяржавы.

З віядука Брэсцкага вакзала асабліва добра прык-

метна неспакойнае жыццё буйнейшага чыгуначнага вузла. Шуміць перон, перапоўнены прыязджаючымі і ад'язджаючымі. Кожныя паўтары гадзіны прыбываюць у Брест пасажыры з Парыжа і Вены, Прагі і Варшавы, Берліна і Дрэздэна. З усіх еўрапейскіх сталіц едуць людзі ў нашу краіну праз Брест. Штодзень каля тысячы турыстаў пачынаюць адсюль знаёмства з савецкай зямлёй. Больш сямісот аўтамашын штодзень праходзіць цераз Варшаўскі мост. Едуць аўтатурысты з Францыі і Аўстраліі, Канады і Мексікі, Чэхаславакіі і Галандыі, Польшчы і ФРГ. Снуюць узад-уперад цягавозы, пераганяючы вагоны і платформы, камп-

лектуючы мясцовыя і міжнародныя саставы. На платформах — беларускія МАЗы і аўтаматычныя лініі, БелАЗы і трактары «Беларусь». Яны прададзены за граніцу, іх чакаюць у дзесятках краін свету. Тысяча вагонаў у суткі адпраўляецца з Брэста за граніцу і ў самыя розныя куткі нашай краіны. Мы гандлюем з Захадам станкамі і трактарамі, льном і бавоўнай, рудой і вугалем, купляем абсталяванне для хімічных і цукровых заводаў, трыкатаж і іншыя тавары.

Перакінуты цераз Заходні Буг Варшаўскі мост звязвае не толькі савецкі і польскі берагі, — ён звязвае братнія краіны. І ў польскім га-

радку Цярэспалі, і ў нашым Брэсце яго так і называюць — «мост дружбы»...

Яшчэ ля аднаго моста ў Брэсце, ля чыгуначнай пагранічнай аркі, бяруць свой пачатак і бягуць у глыбіню краіны рэкі. Злучаюць яны гарады і вёскі, беларусаў, рускіх, украінцаў і казахаў. Непарыўныя сталёвыя ніткі нашай дружбы, нашага братэрства. І не расплавіць гэту сталь нікому.

НА ЗДЫМКАХ: «Зноў дома»; «Запарожжы» трымаюць напрамак у братнюю Польшчу; Брест вячэрні. **Фота Г. УСЛАВА, В. ГЕРМАНА**

...І ЦЕПЛІНЮ СЭРЦАЎ

Штогод мінскія вышэйшыя навучальныя ўстановы заканчваюць дзесяткі пасланцоў розных краін свету. Маладых спецыялістаў з дыпламамі навучальных устаноў нашага горада можна сустрэць у Польшчы і Балгарыі, у В'етнаме і на Кубе, у Афганістане і Сірыі, Нігерыі і Венесуэле. Многія з іх займаюць важныя пасады ў кіруючых органах, узначальваюць прадпрыемствы, навуковадаследчыя інстытуты, сталі вядучымі выкладчыкамі вышэйшых навучальных устаноў. Выпускнік БДУ імя У. І. Леніна Барыс Ла Серна працуе намеснікам дырэктара Інстытута ядзернай фізікі Акадэміі навук Кубы, Дзінь Ван Хаанг — загадчык кафедры ядзернай фізікі адной з вышэйшых навучальных устаноў В'етнама, Нгуен Чонг Бін — выкладчык Ханойскага педінстытута. І яшчэ адзін факт: у нашым горадзе дысертацыі кандыдатаў навук абаранілі 49 замежных грамадзян.

...Нгуен Чонг прыехаў з Паўднёвага В'етнама. З малых гадоў быў удзельнікам партызанскай барацьбы, маршў бачыць сваю радзіму свабоднай і незалежнай. Але ён ведаў, што ў барацьбе і працы патрэбны веды. І вось Чонг — студэнт БДУ імя У. І. Леніна.

Нялёгка было юнаку авалодваць навукамі, бо ўсе лекцыі чыталіся на рускай мове. Упарта і настойліва займаўся, каб у заліковай кніжцы з'явіліся чарговыя «добра» або «выдатна». Яго часта можна было сустрэць і ў бібліятэцы, і ў лабараторыі. Шмат часу аддаваў ён і даследчай рабоце, прымаў удзел у навукова-тэарэтычных канферэнцыях, выступаў з дакладамі. Знаходзіў Чонг магчымасць пабываць і на экскурсіі, прыняць удзел у вечары інтэрнацыянальнай дружбы, выступіць у канцэрце мастацкай самадзейнасці.

Юнакі і дзяўчаты з В'етнама састаўляюць самую вялікую групу выпускнікоў. Сярод іх спецыялісты розных прафесій: фізікі і матэматыкі, інжынеры і хімікі.

Усяго ж у гэтым годзе мінскія інстытуты і тэхнікумы закончылі 84 замежных студэнтаў з 17 краін свету. Савецкія дыпламы атрымліваюць пасланцы Кубы, Балгарыі, Афганістана, Нігерыі, Камеруна, Венгрыі і рэспублікі Шры Ланка (Цэйлон), кожны з іх вязе з сабой дружбу і цеплыню сэрцаў савецкіх людзей.

А. ЮЗАФОВІЧ.

ВСЕ, КРОМЕ ПРАВДЫ

Даже самая современная счетная - вычислительная машина бессильна сосчитать книги, статьи, речи, радио и телевизионные выступления буржуазных идеологов и империалистических пропагандистов, специализирующихся на антикоммунизме и антисоветизме. Эти господа весьма хотят прослыть оригинальными, самостоятельными, независимыми. На деле, однако, хотя голоса и разные, — хозяин один.

Буржуазная пропаганда все более стремится приспособиться к изменившемуся миру, ищет новые пути и методы для борьбы с идеями социализма и коммунизма, овладевающими сознанием все новых миллионов людей. Она тщательно гримировывает буржуазное общество, стараясь скрыть от людских глаз разъедающие его язвы.

Основная обязанность, которая возложена в наши дни на империалистическую пропаганду ее заказчиками, заключается в том, чтобы скрывать правду о достижениях Советского Союза и других социалистических государств, преуменьшать значение этих достижений, оболгать социалистическую демократию. Буржуазные пропагандисты, кроме того, пытаются внести в идеологическую почву социалистического общества ядовитые семена аполитичности, анархистского своеволия, мелкобуржуазной страсти к стяжательству, шовинизма и национализма. Всяким пропагандистским «голосам» поручено распространять заведомую клевету о жизни народов в равноправной социалистической семье.

Наблюдается определенная закономерность: чем грязнее

работа, выполняемая буржуазной пропагандистской кухней, тем теснее она связана с ведомствами разведки. В печати приводились многочисленные факты такого рода, касающиеся американского правительственного информационного агентства — ЮСИА, британской радиовещательной корпорации — Би-би-си, не говоря уже о радиостанциях «Свободная Европа» и «Свобода».

Есть и вторая закономерность — империалистические пропагандистские учреждения часто выступают под чужой вывеской, потому что своя уже больно скомпрометирована.

В середине июня в Сайгоне освободило обширное помещение «Объединенное бюро США по общественным делам». Официально это бюро с годовым бюджетом в шестнадцать миллионов долларов и штатом в 700 человек также принадлежало ЮСИА. Но в действительности оно выполняло задания ЦРУ, включая так называемую «кампанию выборочного терроризма», а попросту говоря — убийство людей, подозреваемых в сочувствии патриотическим силам освобождения. Эти «общественные дела» стали настолько широко известны и вообще в «Объединенном бюро» так явно чувствуются, по словам «Нью-Йорк таймс», «неудобоваримый американский дух», что, по край-

ней мере официально, ЦРУ сочло за благо ликвидировать один из своих филиалов.

Сайгонский эпизод и впрямь всего лишь эпизод в системе провалов империалистической пропаганды, разоблачений ее смыкания с разведывательными шпионскими службами. Особое место на этом фоне занял скандал вокруг радиостанций «Свобода» и «Свободная Европа». Созданные как атрибуты политики «холодной войны» много лет назад эти радиостанции стали ее наиболее откровенными проявлениями. Советские люди, трудящиеся других социалистических стран с первых дней существования оказались в Мюнхене американских радиостанций относятся к ним с чувством гадливости и отказались слушать голоса предателей, уголовных преступников и перебежчиков, из которых набран штат «Свободной Европы» и «Свободы». Казалось бы, вследствие почти полного отсутствия желающих потреблять их продукцию, состоящую из грязной клеветы, обмана и огромных антисоветских, антисоциалистических призывов, давно следовало прикрыть эти лавочки. Но этого не делалось. Почему? В советской печати, в печати других социалистических государств было с предельной убедительностью, с неопровержимыми фактами в руках доказано, что в Мюнхе-

не под вывесками «Свобода» и «Свободная Европа» действуют шпионские центры. Они ведут подрывную деятельность против социалистических стран, вмешиваются в их внутренние дела, собирают нелегальными средствами разведывательную информацию, вербуют агентов и осуществляют с ней связь при помощи радиокодов. Против этих разоблачений не выдвигалось никаких аргументов, так как их не было в природе. Но какое разгневало «благородное негодование»! Никакой, мол, связи у «Свободы» и «Свободной Европы» с ЦРУ нет, они существуют на «добровольные пожертвования» компаний «Дженерал моторс», Форда и других, для их финансирования используются сборы среди школьников.

Эта идиллия, как и следовало ожидать, в конце концов рассыпалась, как карточный домик. Думаем, что здесь не последнюю роль сыграло стремление истинных покровителей радиодиверсий доказать необходимость их продолжения, несмотря на явную пропагандистскую неэффективность. Так или иначе, но однажды, в 1971 году, сенатор Кейс обнародовал данные о том, что хозяином всего мюнхенского предприятия является ЦРУ, которое израсходовало на его содержание более полумиллиарда долларов. Одновремен-

САЛЮТ, АНТОНІО!

Іншы раз ён садзіцца ў поезд і едзе ў бок Брэста. Поезд ідзе не хутка, і ён не адрываецца ад акна вагона.

Са станцыі ён адправіцца проста ў горад. Тут сустрэнецца са сваім сябрам. «Добры дзень, Сергіо... Вось і зноў я прыйшоў да цябе...» Сядзе на лаўку. І будзе маўчаць. Маўчаць і глядзець у твар Сергіо, у яго вочы. Глядзець і ўспамінаць...

Ах, як многа год прайшло з таго часу — цэлых трыццаць пяць. Аднак першую сваю сустрэчу з Сергіо памятае Антоніо так, быццам гэта ўсё было ўчораз. У Валенсіі на фронце Леванта тады ішлі жорсткія баі. Адночы Антоніо і яго сябры дзведзіліся, што на аэрадром прыбылі саветскія лётчыкі-добрахотнікі. Затым адбылося знаёмства. Арыя падышоў да высокага савецкага лётчыка, які ўсміхаўся, і сказаў па-руску:

— Добры дзень, таварыш. Я Антоніо, лётчык.

— Сяргей, — адказаў той. — А адкуль ты ведаеш рускую мову?

— Я быў у Расіі, Сергіо... І раскажаў, як ён трапіў у Расію. Ужо ў дзевятнаццаці год Антоніо Арыя, друкар з Мадрыда, апынуўся ў турме — за ўдзел у забастоўках, распаўсюджанне нелегальнай літаратуры. Вызвалілі яго рэспубліканцы. Але хутка ў краіне пачаўся фашысцкі мяцеж, і насустрач яму па ўсёй Іспаніі паляцеў баявы кліч: «Но пасаран!» Антоніо адрэзаў ж уступіў у рады народнага апалчэння. У трагічныя дні Мадрыда — лістападаўскія дні 1936 года — ён стаў членам Камуністычнай партыі Іспаніі.

Ці трэба гаварыць, з якім пачуццём ехаў у студзені 1937 года Антоніо з іншымі байцамі народнай арміі ў Саветскі Саюз вучыцца на лётчыка.

— Нам пашанцавала, Сергіо, ох, як пашанцавала, — раскаваў Антоніо свайму новаму сябру. — Нас вучылі вады самыя добрыя лётчыкі і самыя вядомыя сярод іх — камарадо Сцяпаніо.

— Сцяпан Супрун, — удакладніў Сергіо. Ён сам некаторы час працаваў у гэтым вучылішчы інструктарам і быў добра знаёмы з Супруном.

— О, так, так. Але мы ўсе яго звалі камарадо Сцяпаніо. Мы не ведалі рускую мову, нам было вельмі нялёгка. Мы часта выконвалі каманды наадварот, але вады таварышы ніколі на нас не злаваліся. А Сцяпаніо, добры чалавек, навучыў нас добра лятаць. А потым нашы саветскія сябры праводзілі нас у Іспанію. І вось я ўжо многа месяцаў ваюю, лятаю на вашым I-16.

— Цяпер будзем разам ваяваць, Антоніо? — кажа Сергіо.

— О, камарадо! — як дзіця радуецца іспанец. — Мы ведаем, які ваююць саветскія лётчыкі. І фашысты ведаюць. Но пасаран! — уздымае ён увярх моцна сціснуты кулак.

Сергіо аказаўся выдатным лётчыкам. «Ён нарадзіўся для неба», — гаварылі аб ім сябры. Тут жа, у гарачым небе Барселона, Валенсіі, Сарагосы, саветскія лётчыкі тварылі сапраўдныя чуды. Сябры беспамылкова пазнавалі ў паветры самалёт Сергіо «па паходцы». Фашысцкія лётчыкі таксама хутка вывучылі яго «пачырк» і толькі тады адважаліся ўступіць з ім у бой, калі мелі значную перавагу ў сілах. Яго дзёрзкія атакі заўсёды падмацоўваліся выдатным лётным майстэрствам, рызыка заўсёды была тактычна прадумана.

Антоніо і Сергіо камандавалі эскадрыллямі — 4-й і 5-й. Яны ляталі на баявыя заданні крыло ў крыло. Антоніо да та-

го часу быў самым вядомым лётчыкам у рэспубліканскай авіяцыі. Аб ім многа пісалі ў газетах, і больш за ўсіх гэту радэаваў Сергіо. «Салют, Антоніо, — вітаў звычайна іспанца яго савецкі сябар пасля чарговага ўдзела бою. — Добра б'еш ворага».

Як часта ў цяжкую хвіліну яны прыходзілі адзін аднаму на дапамогу. Адночы Сергіо атакаваў фашысцкія самалёты. Сілы былі далёка не роўнымі, аднак Сергіо прыняў бой не задумваючыся. Фашысты атрымалі падмацаванне. І хто ведае, чым бы ўсё гэта скончылася, калі б не падаспеў Антоніо са сваімі хлопцамі. Разам яны збілі чатыры самалёты прэціўніка, астатнія ўцяклі.

А нека «месершміты» скрытна падыйшлі да рэспубліканскага аэрадрома Мохас.

Іспанцы кінуліся да сваіх машын, а варожыя самалёты ўжо заходзяць штурмаваць аэрадром. І раптам у неба імкліва ўзнялася тройка знішчальнікаў. «Сергіо!» — толькі і паспеў падумаць Антоніо.

Пасля бою, калі вораг быў адагнаны, Антоніо падыйшоў да Сергіо.

— Дзякуй, аміго. Але скажы, калі ты паспеў ўзляцець?

— Трэба паспяваць, Антоніо, — адказаў Сергіо. — Трэба заўсёды і ва ўсім апыраджаць ворага. Здаецца, так цябе вучыў наш агульны сябар Сцяпаніо?

Сергіо ў Іспаніі збіў трыццаць варожых самалётаў, Антоніо да таго часу — дваццаць. Аднак нядоўга заставалася ім ваяваць разам. Хутка іспанцы праводзілі дадому інтэрнацыянальныя брыгады. Саветскія лётчыкі цалавалі зямлю Іспаніі, за якую пралілі сваю кроў і ў якой пакідалі сваіх загінуўшых баявых сяброў — рускіх, украінцаў, беларусаў...

Антоніо ж ваяваў да апошняга дня рэспублікі. І да гэтага дня ўжо збіў 24 фашысцкія самалёты. Нарэшце наступіла самае цяжкае: рэспубліканскія лётчыкі спалілі свае апошнія баявыя машыны. І тут Антоніо і яго сябры адчулі сябе сіротамі. Над Іспаніяй ужо нависла чорная фашысцкая ноч. Як быць далей? Ён не думаў над гэтым пытаннем. Ён, тысячы іншых рэспубліканцаў ведалі, што на свеце ёсць Краіна Саветаў — радзіма ўсіх працоўных.

Знясіляваючы, поўны небяспекі пераход праз Пірэнеі. Нарэшце — Францыя. Адсюль можна будзе выехаць у Саветскі Саюз. Аднак тут Антоніо апынуўся ў канцлагеры, за калючым дротам. «Можаш вярнуцца да сябе на радзіму, толькі ідзі служыць у армію Франко, табе даруюць», — прапанавалі яму. «Не, мы паедзем у Саветскі Саюз», — адказаў Антоніо.

У канцлагеры сядзелі і саветскія добрахотнікі, якія ваявалі ў Іспаніі і чакалі адпраўкі на радзіму. Ён убачыў, як яны нечаму бурна радуецца, нешта ажыўлена абмяркоўваюць. «Прыемна навіна, аміго?» — спытаў ён. «Так, Антоніо. Нашы лётчыкі, якія ваявалі ў Іспаніі, атрымалі ордэны. А некаторыя сталі Героямі Саветскага Саюза». Яму называлі імёны. І вось знаёмае — Сяргей. «Пастойце, пастойце!» — закрываў Антоніо. — У мяне быў сябар Сергіо, самы храбры лётчык у Іспаніі. Можна, гэта ён?» — «Ён, Антоніо, ён. А прозвішча яго Грыцавец».

[Заканчэнне на 6-й стар.]

ДАЛЬНЕВОСТОЧНОЕ таежное село Найхин... Летним днем старый нанец Полокто Киле, Сергей Гаврилович, как зовут его по-русски, вышел на берег протоки, подошел к причалу и поднялся по трапу на борт «Ракеты» — сигарообразного теплохода на подводных крыльях, совершающего рейсы по Амуру. Полокто направился в районный центр Троицкое-на-Амуре.

В Троицком Сергей Гаврилович поднялся на третий этаж здания районного комитета партии, в приемную ка-

ко он, единственный). Найхинцы были кочевниками. Их жилища — легкие сооружения из веток и звериных шкур — напоминали шалаши, в которых всегда дымно от разложенных в центре очагов и все равно нет спасения от зимних стуж.

После революции Советская власть проявила особую заботу о судьбе нанайцев, как и о других малых народностях. Государство направило к нанайцам опытных врачей, учителей. В поселках открылись больницы, школы, детские сады, дома культуры. В специальных

рочкой — легкой нанайской лодкой из бересты. Окончив среднюю школу, с подругами поехала в Хабаровск, чтобы продолжить образование. Девушка мечтала стать педагогом.

В педагогический институт Антонину приняли без экзаменов, как принимают всех представителей малых народностей в стране. Закончив институт, Антонина Киле приехала учительницей в родной Найхин.

Потом работа в Троицком-на-Амуре директором самой большой в районе школы. В 1965 году коммунисты На-

На просторах Родины

ЖЕНЩИНА ИЗ РОДА КИЛЕ

бинета с табличкой «Секретарь райкома КПСС тов. Киле А. С.». Старик здесь не первый раз и дверь кабинета открывает, как дверь собственного дома. Ведь секретарь райкома по пропаганде — Антонина Сергеевна Киле — его старшая дочь.

В кабинете секретаря можно встретить интересных людей. Сюда приходят рыбаки и лесорубы, директора лесопромышленных предприятий и врачи больницы, председатели колхозов, партийные работники.

Старый нанец с уважением и гордостью смотрит на свою дочь. У нее много работы, и она любит ее. Антонина Киле — председатель постоянно действующей комиссии районного Совета депутатов трудящихся, член Комитета советских женщин. Восемь лет подряд представляла Дальний Восток в Верховном Совете РСФСР.

Нанайцы — одна из малых народностей Советского Дальнего Востока. Сами себя они называли «нанан» — дети земли. Их всего около 8 тысяч человек. Нанайцы издавна селились на берегах Амура, занимаясь охотой и рыбной ловлей.

До Великой Октябрьской социалистической революции эти смелые и гостеприимные люди находились под угрозой вымирания. (Наш знакомый, старый Полокто, рассказывает, что у его отца было 15 детей. Но выжил толь-

ко он, единственный). Нанайцы были кочевниками. Их жилища — легкие сооружения из веток и звериных шкур — напоминали шалаши, в которых всегда дымно от разложенных в центре очагов и все равно нет спасения от зимних стуж.

После революции Советская власть проявила особую заботу о судьбе нанайцев, как и о других малых народностях. Государство направило к нанайцам опытных врачей, учителей. В поселках открылись больницы, школы, детские сады, дома культуры. В специальных

интернатах на полном государственном обеспечении живут и учатся дети нанайцев. Их отцы трудятся в рыболовецких колхозах, хорошо оснащенных современной техникой, строят холодильники и рыбообрабатывающие базы. Охотники работают в звероводческих промышленных хозяйствах.

За годы Советской власти многие нанайцы сами стали учителями и художниками, писателями и учеными. Из одной рыбацкой семьи вышел писатель Григорий Ходжер, романы которого «Белая тишина», «Конец большого дома», «Эморон-озеро» много раз издавались в Советском Союзе, переведились на иностранные языки. Известным композитором стал сын охотника Иннокентий Оненко; в Союз художников СССР принят Андрей Бельды; в Новосибирске работает кандидат философских наук научный сотрудник Сибирского отделения Академии наук СССР Николай Киле...

Антонина — старшая из детей Полокто Киле. Она родилась и росла при Советской власти. Как и все дети нанайцев, училась в школе. Училась на «отлично». Но ее детство омрачила война. В 1941 году отец ушел на фронт защищать Родину от фашистов. Девочка стала первой помощницей матери в семье. Научилась мастерски ставить сеть для ловли рыбы, ловко править омо-

найского района доверили Антонине Киле пост секретаря райкома.

Муж Антонины Киле Григорий — представитель другой малой народности Приамурья — нивхов. Он инженер-строитель. В семье двое детей: старшая дочь учится на географическом факультете Дальневосточного государственного университета во Владивостоке. Сын заканчивает среднюю школу. Кроме родного языка, дети в совершенстве знают и русский.

В селе Найхин, оно недалеко от Троицкого-на-Амуре, живут братья, сестры и многочисленные родственники Киле. Две сестры Антонины, зять, две невестки — педагоги. Старший брат — кооператор, младший — киномеханик в сельском доме культуры.

Интересный штрих: сестры Киле создали в Найхине национальный коллектив художественной самодеятельности. В нем есть свои поэты, композиторы, режиссеры. Они пишут для исполнения со сцены стихи о Найхине, музыку, например «Нанайский вальс», ставят выразительные пляски.

Моему маленькому народу открыла путь к счастью, к настоящей жизни Советская власть, — говорит Антонина Киле. А восьмидесятилетний отец добавляет: «И нашей семье. Недаром Полокто по-нанайски значит удачливый...»

Евгений БУГАЕНКО.

но было признано, что, по самым оптимистичным подсчетам, разведчики от пропаганды тратят лишь одну пятую своего рабочего времени и усилий на составление информационных — к тому же лживых и клеветнических — радиопередач, в то время как четыре пятых уходит у них на шпионаж и доставку ЦРУ разведывательных данных.

Скандал прогремел на весь мир. В конгрессе США стали раздаваться требования прекратить деятельность радиостанций, особенно недопустимую в условиях, когда американское правительство заявило о своем стремлении к улучшению советско-американских отношений. Однако американские официальные круги, включая самые высокие, не согласились с этими требованиями и внесли в конгресс законопроект об ассигновании на содержание «Свободы» и «Свободной Европы» 35 520 тысяч долларов в 1973 финансовом году. Обосновывается законопроект и тем, что, сняв эти расходы с бюджета ЦРУ, правительство «освободит» радиостанции от влияния разведки. Подобный нелепый аргумент вызвал иронические улыбки у конгрессменов. Не менее далеки от действительности и второй аргумент, согласно которому, хотя «Свобода» и «Свободная Европа» будут содержаться на деньги американских налого-

плательщиков, они не будут официальными информационными учреждениями США. И, наконец, мюнхенские радиоспioneры теперь якобы «перестроились» и станут заниматься лишь «объективной информацией».

Что касается утверждений о том, будто радиостанции в Мюнхене не являются официальными источниками информации и поему правящие круги США не несут якобы за них ответственности, то вот как относятся к подобным утверждениям сами американцы.

Сенатор Фулбрайт: «Я не знаю примеров, когда правительство, финансирующее деятельность подобных органов, не заботилось бы о содержании проводимой ими пропаганды».

Обозреватель «Нью-Йорк таймс» С. Сульцбергер: «Всегда было смешно делать вид, будто радио «Свобода» и радио «Свободная Европа» не имеют отношения к органам американского правительства».

Официальные инстанции США на днях добились одобрения сенатской комиссией по иностранным делам законопроекта об ассигнованиях и, следовательно, продолжения деятельности американских радиостанций в Мюнхене. Заместитель государственного секретаря США Алексис Джонсон утверждал в сенатской ко-

миссии, что это якобы не противоречит результатам американо-советских переговоров на высшем уровне. При этом мистер Джонсон говорил о том, что США и в будущем будут иметь в лице Советского Союза «упорного конкурента». Как видим, кое-кто по-прежнему пытается легализовать методы «холодной войны», составляющей альфу и омегу в «разносторонней» деятельности мюнхенских радиостанций.

Дальнейшее существование этих орудий «холодной войны» находится в очевидном несоответствии с процессом разрядки международной напряженности.

Можно понять также представителей общественности, включая ряд парламентариев Федеративной Республики Германии, которые протестуют против предоставления территории ФРГ для заокеанских разведывательных центров, находящихся к тому же вне юрисдикции этого государства. Это ничем нельзя оправдать, тем более, после вступления в силу договоров СССР и Польши с ФРГ, знаменующих собой поворот в сторону разрядки и в отношениях между этими государствами и на всем европейском континенте.

Настала пора выбросить на свалку пережитки «холодной войны»!

М. МИХАЙЛОВ,
(«Известия»).

САЛЮТ, АНТОНІО!

[Заканчэньне.

Пачатак на 5-й стар.]

Многа яшчэ пакутаваў Антоніо, пакуль дабіўся свайго: яго адправілі ў Савецкі Саюз. Тут, на радзіме свайго сябра Сьргіо, ён знайшоў і сваю радзіму, якая ласкава, як маці сына, прынялі яго ў свае абдымкі. Ён прыехаў сюды, каб жыць, працаваць... Каб дапамагчы ў рабоце сваім савецкім сябрам, каб хоць крыху адпачылі ім за іх дапамогу яго народу, за іх кроў, пралітую ў небе і на зямлі Іспаніі. Жыў у Харкаве, працаваў на трактарным заводзе. І жонка Адэла таксама працавала разам. Тут у іх нарадзілася дачка. Тут да Антоніо прыйшла яшчэ адна вялікая радасьць: ён змог вучыцца, аб чым марыў заўсёды.

Але хутка зноў у яго жыццё ўварвалася страшэннае — вайна. І зноў баі з фашызмам. Інтэрнацыяналіст па духу і перакананню, Антоніо ўжо ў першыя дні вайны апрагнуў форму савецкага вайсковага лётчыка. Ён ахоўваў неба Масквы, штодзень па некалькі разоў вылятаў у паветраны дэзор. А затым іх часць перакінулі ў раён Волхва. Тут ён ужо камандаваў эскадрылляй.

Вайну Арыяс закончыў ва Усходняй Прусіі, у званні маёра Савецкай Арміі. Дзвюма баявымі ордэнамі, многімі медалямі ўзнагародзіла яго Савецкая краіна.

Пасля дэмабілізацыі пасяліўся ў беларускім горадзе Баранавічы. Сюды ж прыехала з эвакуацыі і яго сям'я. Разам з жонкай працавалі ў мясцовай друкарні. Яго, выдатнага спецыяліста, ведалі ва ўсёй вобласці. Ён цэлымі месяцамі раз'язджаў па вялікіх і малых гарадах, наладжваў абсталяванне. А хутка былога лётчыка запрасілі навучаць паліграфічнай справе маладых рабочых. І ён узяўся за гэту работу з уласцівым яму захапленнем, нават з нейкай апантанасцю. Пра сябе Антоніо не любіў расказваць, і таму на яго рабоце мала хто ведаў, што «дзядзька Антон», як яго ўсе называлі ў друкарні, у мінулым — самы вядомы лётчык у рэспубліканскай Іспаніі.

Аднойчы ён гуляў па гораду. У парку ўбачыў многа людзей, пайшоў туды. Адкрывалі некаму помнік. Паволі спаўло ўніз пакрывала. І раптам Антоніо ўздрыгануўся. Сьргіо? Няўжо ён, яго сябар? Так, той жа хударлявы твар, той жа высокі лоб. Ён пачаў распытваць людзей. І

даведаўся, што гэта сапраўды помнік Сьргію Грыцаўцу, першаму ў нашай краіне двойчы Герою Савецкага Саюза. І што другую зорку Героя Грыцавец атрымаў за бяспрыкладны подзвіг, здзейснены ім на Халхін-Голе. І яшчэ яму казалі, што Грыцавец нарадзіўся тут, у вёсцы Бараўцы, пад Баранавічамі. А загінуў ён у выніку няшчаснага выпадку ў верасні 1939 года. У Бараўцах жыўчы яго бацькі.

Калі мітынг скончыўся, калі ўсе разыйшліся, Антоніо паволі наблізіўся да помніка. Цёплыя рукі абнялі халодныя граніт, гарачая шчака прыціснулася да бронзавога бюста. «Добры дзень, Сьргіо, — шпатаў Антоніо, — не думаў я, што наша сустрэча будзе такой...»

Дужы і мужны чалавек, які дзесяці разоў глядзеў смерці ў вочы, стаў і плакаць...

А затым ён паехаў да бацькоў Сьргіа. «Я — іспанец, — сказаў Антоніо, увайшоўшы да іх у дом. — Мы разам ваявалі з вашым сынам. Я хачу расказаць, як яго любілі ў мяне на радзіме...»

І яшчэ выступаў на заводах, фабрыках, у школах. І таксама расказваў пра інтэрнацыянальныя брыгады, якія змагаліся на іспанскай зямлі. Праз дружбу іспанскіх і савецкіх лётчыкаў, і, зразумела, пра іх земляка, праслаўленага Грыцаўца.

Дзвядцять год жыў Антоніо на радзіме свайго сябра. Для яго бацькоў ён стаў быццам родным сынам. Прыходзіў да іх у будні і святы, адзін і са сваёй сям'ёй, дапамагаў ім. Ну што яшчэ змог ён зрабіць для свайго сябра? Пасля вайны да баявых узнагарод Антоніо прыбавіўся яшчэ адзін ордэн — Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Ордэн гэты незвычайна дарагі для Арыяса: ён жа атрымаў яго тут, на радзіме Сьргіа.

Потым ён пераехаў у Мінск.

Неяк Антоніо сказаў мне: «У мяне многа сяброў у Савецкім Саюзе, а ў Беларусі ёсць яшчэ і браты...» Я зразумеў сэнс гэтых слоў, калі пабываў на Мінскім паліграфічным камбінаце, дзе працаваў Антоніо. Тут яго ведзюць усе, вельмі паважаюць і не называюць інакш, як «наш Антоніо». Асабліва ў наборным цэху, дзе Арыяс — механікам. Гаспадарка ў яго вялікая, складаная, аднак яна заўсёды ў парадку. Зноў жа і іншых клопатаў у яго шмат. Вось ужо другі год запар выбіраюць Антоніа дэпутатам раённага Савета. Яшчэ многа год ён старшыня цэхавога тавар-

ыскага суда. Абавязак таксама нялёгка. Пры ім, як кажуць, можна і ворагаў нажыць, а ў Антоніо толькі сябры.

Сябры на камбінаце, сябры ў горадзе. Былія лётчыкі, якія ваявалі з ім разам у вайну. Тут жа, у Мінску, жыве і камандзір палка Ераш, і механік яго самалёта Кобрын. Сустрэкаюцца — і якія гэта сустрэчы! Сябры ў школе, якая носіць імя Сьргіа Грыцаўца. Сябры на вуліцы імя Грыцаўца. Сябры — проста жыхары, мінчане, якія ведаюць гэтага чалавека. І парадніўся Антоніо з землякамі свайго сябра Сьргіа не толькі па духу, але і па крыві. Старэйшая яго дачка Невес выйшла замуж за беларускага хлопца Вікенція. І вось нядаўна сябры па рабоце павіншвалі Антоніо са «званнем» дзядулі. А ўсяго некалькі дзён назад сыгралі Арыясы яшчэ адно вяселле, аддалі замуж малодшую сваю дачку Авеліну. Таксама за беларуса.

І цяпер ужо не адзін Антоніо ідзе на работу праз прахадную камбіната, а цэлая сям'я Арыясаў: жонка Адэла, дочки, зяць. Зрэшты, жонка, яго баявая сяброўка, падзяліла з Антоніо яго лёс. Дачка вядомага іспанскага камуніста Эўсебіа Дэльгада, яна актыўна змагалася з фашыстамі, сядзела ў турме. Страціла ў гэтай барацьбе свайго бацьку, сястры Адэліну і брата Сан'яга. Яны загінулі ў Мадрыдзе. Загінуў і апошні, самы малодшы яе брат, — Эўсебіо. Праўда, не ў Іспаніі, ён тады быў яшчэ зусім хлапчуком, а на нашай зямлі. Але таксама ў барацьбе з фашызмам. Гэтыя страты, зразумела, пакінулі сляды ў сэрцы жанчыны. У яе вачах...

Антоніо і Адэла шчаслівыя, таму што ў іх ёсць Радзіма — Краіна Саветаў. Яна ніколі і ні ў якой бядзе не пакідала людзей свабоды і працы. Краіна, аб якой Рамэн Ралан сказаў: я ведаю, што Савецкі Саюз з'яўляецца самай магутнай гарантыяй сацыяльнага прагрэсу і што чалавечыя шчасце знаходзіцца пад яго абаронай. Я ведаю, што гэта наша жывая крэпасць...

Таму так часта садзіцца Антоніо ў поезд, адзін або з усёй сям'ёй, і едзе ў ціхую беларускую вёску Бараўцы. Ён сустрае тут добрых сялян, якія нечым нагадваюць яму яго бацькоў. І сяляне, радуючыся яму, будуць гаварыць пры сустрэчы:

— Салют, Антоніо!

М. ШЫМАНСкі.

Самадзейныя мастакі ў студыі выяўленчага мастацтва, якая працуе пры Салігорскім палацы культуры.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

САЛАЎІНЫ ГОЛАС

Газета «Правда», даючы ацэнку аднаму з канцэртаў, што адбываўся ў Маскве з удзелам Тамары Ніжнікавай, назвала спявачку «беларускім салаўём». З салаўём яе параўноўвалі ў Фінляндыі, дзе Ніжнікава была на гастролях. Пра яе дзівосны голас з захапленнем пісалі газеты Польшчы, Балгарыі, Венгрыі, Румыніі, Аўстрыі, Канады...

Прырода надзяліла спявачку рэдкім па прыгажосці каларатурным сапрапа надзвычай чыстага, празрыстага тэмбру, вялікай музыкальнасцю. З першых крокаў на сцэне Беларускага тэатра оперы і балета Тамары Ніжнікавай даручылі адказныя партыі. Адною з іх была Марфачка ў оперы Яўгена Цікоцкага «Алеся». Дзякуючы ўсхваляванасці і шчырасці, з якой юная артыстка выконвала ролю, вобраз баявой сяброўкі партызанкі Алеся атрымаўся пераканаўчым і яркім.

Тамара добра ведала, што такое вайна. Удзельніца школьнай самадзейнасці, яна спявала ў шпітальных перад байцамі, якія накіроўваліся на фронт. Таму, напэўна, і стала для яе такой дарагой партыя школьніцы Марынікі, якая хавала ад фашыстаў піянерскі сцяг, герані оперы «Марынка» Рыгора Пукста.

Артыстка з радасцю выступае ў нацыянальных оперных творах. Кампазітар Юрый Семіянка напісаў спецыяльна для Тамары Ніжнікавай некалькі оперных партый. Адна з іх — Ірына ў «Калочай ружы», другая — Франэса ў оперы «Калі атапае лісце». Апошні вобраз быў не падобны на тыя, якія ёй даводзілася выконваць. Трэба было знайсці мастацкія сродкі і фарбы, каб намаляваць характар фанабэрыстай дзяўчыны, здольнай часам на не зусім прыгожыя ўчынкi. Такая была аўтарская задума, і спявачка ажыццявіла яе. Дарэчы, свой шырокі артыстычны дыяпазон артыстка прадэманстравала яшчэ раней, выканаўшы каларытную Бабулапатуху ў оперы Яўгена Цікоцкага «Міхась Падгорны».

Тамара Ніжнікава — нязменная выканаўца на беларускай сцэне партый каларатурнага сапрапа ў класічным рэпертуары рускіх і заходнеўрапейскіх кампазітараў. Артыстка дасягае ў іх вярхоўных вышынь вакальнага майстэрства. Яна стварыла выразныя і пранікнёныя вобразы Антаніды ў «Іване Сусаніне» Глінкі, Марфы ў оперы Рымскага-Корсакава «Царская нявеста», з бляскам выканала вельмі складаную партыю шамаханскай царыцы ў «Залатым пеўніку» Рымскага-Корсакава.

Тонкім адчуваннем аўтарскай задумы і стылю, высакароднай нюансіроўкай і віртуознасцю вызначаюцца створаныя Т. Ніжнікавай на беларускай сцэне вобразы Разны ў «Севільскім цырульніку» Расіні, Джыльды ў оперы «Рыгалега» і Віялеты ў «Травіаце» Вердзі, Лейлы ў «Шукальніках жэмчуга» Бізэ...

22 гады спявае Тамара Ніжнікава на беларускай опернай сцэне. 22 гады пакарае яна сэрцы слухачоў.

Тамара Мікалаеўна перадае свой багаты вопыт артыстычнай моладзі. Дацэнт Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Ніжнікава можа ганарыцца сваімі выпускнікамі, многія з іх дастойна працягваюць на беларускай опернай сцэне творчыя традыцыі свайго настаўніка.

К. АРЛОВА.

НА РАДЗІМЕ МАНОЮШКІ

Сёлета сусветная грамадскасць адзначыла стагоддзе з дня смерці кампазітара Станіслава Манюшкі. У беларусаў асабліва пацуці да кампазітара — ён нарадзіўся на нашай зямлі і ў яго музыку ўліліся нашы родныя напевы.

Прапануем увазе чытачоў артыкул польскага музыказнаўцы Мар'яна ФУРКА, які некалькі разоў прыязджаў на Беларусь, у мясціны, дзе жыў Манюшка.

Ці мог бы хто-небудзь у нашай краіне ўявіць сабе польскую музычную культуру без Станіслава Манюшкі, рэпертуар оперных сцэн без «Галькі», «Страшнага двара», «Графіні», песеннай творчасці без «Хатніх спеўнікаў»? Мы не ведаем, якога з сучасных кампазітараў будуць слухаць і любіць нашы напачаткі праз сто год. Але затое мы — праз сто год пасля смерці творцы польскай нацыянальнай оперы — з'яўляемся сведкамі трывалай актуальнасці і свежасці яго твораў, ставай народнай любові да кампазітара.

Мы глыбока шануем памяць Манюшкі. Але пры ўсім гэтым да нядаўняга часу Манюшка не меў, як Шапэн,

свайго Жалязовай Волі. І хаця было вядома, што нарадзіўся ён ва Убелі на Беларусі, мы не ведалі, ці застаўся нейкі след мясцін, гэтак важных для польскай культуры. Мы ўшаноўваем — і слушна — Жалязова Волю, хаця Шапэн там жыў толькі паўгода пасля нараджэння. А з Убеллю Манюшка быў звязаны амаль усё жыццё. Там ён правёў сваё дзяцінства, туды, праходзячы курс навукі спачатку ў Варшаве, а затым у Мінску, прыязджаў на кнікулы. Ва Убелі пачалося захапленне музыкой у маладога Стаса. На развіццё яго таленту мелі ўплыў не толькі маці, якая выдатна ведала музыку, высока адукаваныя дзядзькі, але і сама атмасфе-

ра спакойнай беларускай вёскі, чароўныя краявіды, мясцовы фальклор.

У Мінск і Убель Манюшка прыязджаў праз кожныя два-тры гады. Гэтага вымагалі зрэшты, і забытаныя маёмасныя справы, пакінутыя ў спадчыну бацькам, гаспадаром не надта практычным.

Будучы ўжо вядомым кампазітарам, дырэктарам Варшаўскай оперы, Манюшка вымушаны быў сюды прыязджаць, як мы казалі б сёння, «па справах службы», але ён рабіў гэта з прыемнасцю, бо тут у яго было многа сяброў. Іменна тут нарадзіліся першыя яго творы: песні, опера-камедыя «Чыноўнікі», напісаная 15-гадовым юнаком, забытыя сёння аперэты «Цу-

Амаль пяцьдзсят тысяч аматараў песні, музыкі і танца аб'ядноўваюць калектывы мастацкай самадзейнасці Гродзеншчыны. Сцепаніда ГУШЧА (злева) і Людміла БІАЗНОСІК, якіх вы бачыце на здымку, — удзельніцы калектыву самадзейнасці Ізбелінскага сельсавета Ваўкавыскага раёна. У іх рэпертуары многа старадаўніх беларускіх народных песень.

Фота А. ПЕРАХОДА.

НЕ ТОЛЬКІ СУСЕДЗІ— С Я Б Р Ы

Беларусы і палякі не толькі блізкія суседзі, але і добрыя сябры. Нас яднаюць і даўнія гістарычныя сувязі, і падабенства моў. Народжаныя ў сумесным змаганні супраць царызму, дружба і братэрства беларускага і польскага народаў загартаваліся ў барацьбе супраць агульнага ворага — фашызму. Яшчэ больш умацаваліся брацкія вузы ў гады мірнага сацыялістычнага будаўніцтва.

«Мы — інтэрнацыяналісты, — сказаў першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі П. Машэраў на мітынг у польскім горадзе Плоцку, — і ў адпаведнасці з нашымі высакароднымі прынцыпамі ставім на службу агульнай справе і багацце нашых зямель, і дасягненні навукова-тэхнічнага прагрэсу, талент і веды, перадавы вопыт і духоўныя каштоўнасці народаў-суседзяў, народаў-братоў».

Сувязі паміж Польшчай і Беларуссю разнастайныя і ўсебаковыя. Мы пастаўляем у суседнюю краіну аўтамабілі, металапрацоўчыя станкі, радыёпрыёмнікі, электронна-вылічальныя машыны — дзесяткі відаў прамысловай прадукцыі. Са свайго боку палякі шлюць у Беларусь заводскае абсталяванне, чыгуначныя вагоны, трансфарматыры, лагі, мэблю, швейныя і трыкатажныя вырабы, парфуму і г. д.

Наладжаны цесныя вытворчыя кантакты паміж польскімі і беларускімі спецыялістамі,

паміж працоўнымі калектывамі. Так, моцнае сяброўства звязвае Мінскі трактарны завод і варшаўскі завод «Урсус». Беларускія і польскія вучоныя праводзяць сумесныя навуковыя даследаванні, працуюць над тэмамі, якія ўяўляюць цікавасць для абодвух бакоў. Толькі Акадэмія навук БССР падтрымлівае кантакты з 30 навуковымі ўстановамі ПНР.

Трывалыя і плённыя культурныя беларуска-польскія сувязі, якія ўходзяць сваімі каранямі ў глыб стагоддзяў. Беларуская зямля дала Польшчы Тадэвуша Касцюшку і Адама Міцкевіча, Элізу Ажэшка і Станіслава Манюшка.

Літаратура суседзяў, класічная і сучасная, карыстаецца вялікай папулярнасцю ў беларускіх чытачоў. Творы польскіх аўтараў у нашай рэспубліцы выдаваліся 39 разоў тыражом 355 тысяч экзэмпляраў. У беларускіх тэатрах ставяцца п'есы польскіх драматургаў, у кінатэатрах ідуць фільмы вытворчасці студыі ПНР, у канцэртных залах артысты з Польшчы — частыя і жаданыя госці.

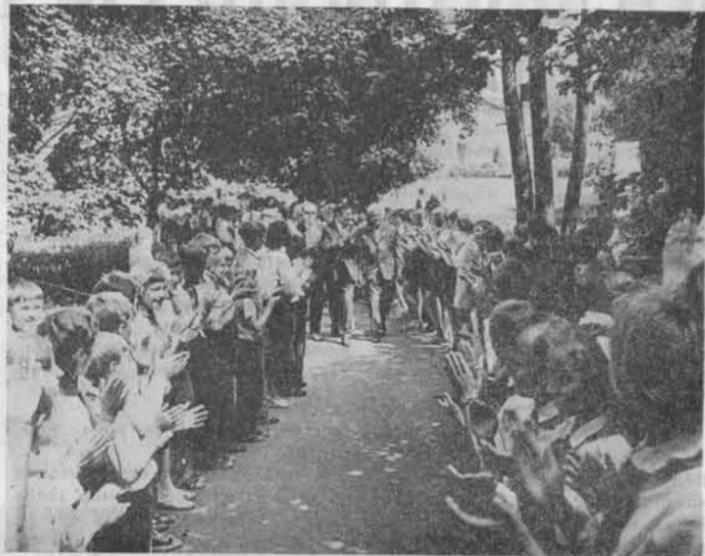
Нашы суседзі таксама добра знаёмы з беларускай літаратурай і выяўленчым мастацтвам. Заўсёды з поспехам праходзяць у Польшчы гастролі лепшых прафесійных і самадзейных калектываў, асобных выканаўцаў з БССР. Напрыклад, у гэтыя дні на сцэне Вроцлаўскага опернага тэатра выступае на-

родны артыст БССР Зіновій Бабій.

Шчырасць сяброўства двух суседніх народаў была ярка прадэманстравана ў час правядзення Дзён савецка-польскай дружбы і польскай культуры, якія праходзілі ў Беларусі з 20 па 25 ліпеня. На свята дружбы і братэрства ў Мінск прыбыла дэлегацыя Таварыства польска-савецкай дружбы на чале з намеснікам загадчыка аддзела культуры ЦК Польскай аб'яднанай рабочай партыі Янушам Касакам. У складзе дэлегацыі вядомы пісьменнік дэпутат сейма Войцэх Жукроўскі і член прэзідыума Таварыства польска-савецкай дружбы Станіслаў Вішнеўскі.

Для ўдзелу у Днях у Беларусі прыехалі салісты Варшаўскай філармоніі, ансамбль мастацкай самадзейнасці варшаўскага трактарнага завода «Урсус», вялікая група пераможцаў усепольскага конкурсу выканаўцаў савецкай песні, які рэгулярна праводзіць Таварыства польска-савецкай дружбы ў Зялёнай Гуры.

Польскія артысты з вялікім поспехам выступілі на канцэрце, які заключыў урачысты сход грамадскасці беларускай сталіцы, наладжаны з выпадку адкрыцця Дзён савецка-польскай дружбы і польскай культуры ў БССР. На сходзе генеральны консул ПНР у Мінску Алоіз Валяшэк уручыў старшыні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савец-

Члены дэлегацыі Таварыства польска-савецкай дружбы наведалі піянерскі лагер «Беларусь», дзе разам з дзецьмі мінскіх трактарабудаўнікоў адпачываюць іх ровеснікі з Польскай Народнай Рэспублікі. НА ЗДЫМКУ: польскіх гасцей вітаюць гаспадары піянерскага лагера «Беларусь».

ка-польскай дружбы народнаму паэту БССР Максіму Танку медаль міністра культуры і мастацтва Польскай Народнай Рэспублікі «За заслугі ў галіне культуры», якім ўзнагароджана Беларускае аддзяленне за ўмацаванне дружбы і культурных сувязей паміж беларускім і польскім народамі.

Тысячы мінчан пабывалі на выстаўках твораў мастацтва, якія прывезлі польскія сябры. «Савецкі Саюз — вачыма польскае мастакоў» — такая тэма выстаўкі жывапісу і графікі. Каля 250 работ ўбачылі наведвальнікі выстаўкі вядомага польскага мастака-медальера Эдварда Гараля. Выклікала цікавасць і выстаўка вырабаў народных умельцаў ПНР.

На мітынгх, сустрэчах і вечарах, якія прайшлі ў Салігорск, Маладзечна, на Мінскім трактарным заводзе, у сяле Леніна на Мэгілёўшчыне, у Саюзе пісьменнікаў БССР, пасланцы народнай Польшчы расказ-

валі аб сваёй краіне, аб велізарнай дапамозе Савецкага Саюза польскаму народу. Мітынгі польска-савецкай дружбы адбыліся ў пагранічным Люблінскім ваяводстве, дзе як дарагіх гасцей хлебасоллю палякі сустракалі працоўных з Брэстчыны.

У час Дзён савецка-польскай дружбы і польскай культуры былі створаны новыя аддзяленні Таварыства польска-савецкай дружбы, якія адразу ўключыліся ў высакародную работу правядзення ў жыццё ідэй вялікага сацыялістычнага братэрства.

Шэсць дзён працягвалася на беларускай зямлі свята дружбы. Польская мова гучала ў канцэртных залах, на прадпрыемствах, у вясковых і гарадскіх клубах. І мы выдатна разумелі польскіх гасцей не толькі таму, што нашы мовы блізкія, — словы шчырага сяброўства не патрабуюць перакладу.

А. МАЛАШЭУСКАЯ.

На выстаўку дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якая была наладжана ў рэспубліканскім Палацы прафсаюзаў, нашы польскія сябры прывезлі больш за 250 работ. У экспазіцыі шмат ткацтва: вялікія і маленькія кілімы, шыкоўныя жаночыя спадніцы і звычайныя сцяжаныя дарожкі, якія робяць і ў нашых вёсках. Тут таксама прадстаўлена драўлянае хатняе начынне, разнастайныя сувеніры, каляровыя выцінанкі, вырабы са скуры і саломкі. Прадэманстравана і ўмельства каруначніц. НА ЗДЫМКАХ: у зале выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва народнай Польшчы; члены дэлегацыі, якая прыбыла ў Беларусь для ўдзелу ў Днях савецка-польскай дружбы і польскай культуры аглядаюць экспазіцыю Дзяржаўнага мастацкага музея БССР.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА і Г. УСЛАВАВА.

доўная вада», «Спаборніцтва музыкаў», «Рэкруцкі набор» і больш удаля опера «Сялянка» на словы беларуска-польскага паэта Дуніна-Марцінкевіча, прыцеля сямі Манюшкаў. У гэтых ранніх творах маладога Манюшкі часта гучаць беларускія народныя мелодыі.

Так, Манюшка быў цесна звязаны з беларускай зямлёй і перш за ўсё з Убеллю. І аўтар гэтых радкоў многа год пеціў думку адшукка месца, дзе нарадзіўся славетны кампазітар. Магчымаць надарылася восенню 1963 года ў час святкавання 29-ай гадавіны баявога хрышчэння і пяхотнай дывізіі імя Тадэвуша Касцюшкі пад вёскай Леніна. Я тады гасціў на Беларусі ў складзе дэлегацыі Таварыства польска-савецкай дружбы. Нашы беларускія сябры паказвалі нам усё, што варта было аглядаць, і ў датак усё тое, што мы хацелі аглядзець. Восць тады мы і выказалі жаданне зазірнуць ва Убель, дзе ўбачыў свет Станіслаў Манюшка.

Не ўдалося. Проста Убель знікла з карт. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, калі зямлю маёнткаў раздалі ся-

лянам, і асабліва пасля калектывізацыі маленькія мясцовасці ўвайшлі ў склад вялікіх калгасаў і саўгасаў і часта атрымлівалі зусім новыя назвы. Таму ніхто не ведаў, дзе зараз Убель, колішня ўласнасць Манюшкаў, невялічкі маёнтчак не надта багатага, а яшчэ меней гаспадарлівага Часлава Манюшкі...

Вярнуўшыся ў Варшаву, я пачаў пошукі. Здабыў старыя карты ў вайсковых тапографіях. Адшукалі Убель — непадалёк ад Смілавіч, над рэчкай Волмай. Значную інфармацыю даў «Геаграфічны слоўнік Царства Польскага» 1892 года выдання. Там мы знайшлі дакладнае апісанне Убелі, нават яе гісторыю і спіс уладальнікаў, аж да Манюшкаў і Тытуса Азімблоўскага, да якога перайшоў гэты маёнтчак.

Праз год я зноў завітаў на Беларусь. У Мінску ў пошукі дарагой сэрцу палякаў мясціны ўключыўся Саюз кампазітараў БССР і так шчыра, што адзін былы вайсковец сказаў, што мы распачынаем «операцыю Убель».

Выявілася, што былы фальварак Убель знаходзіцца

зараз на тэрыторыі саўгаса, а дакладней, рыбгаса «Волма». Мясцовыя жыхары паказалі нам маленькі, з пяці хат, хутар, які так і называецца — Убель. Тут нават жыве 50-гадовы калгаснік Мікалай Манюшка з жонкай і чатырма дзецьмі. Магчыма, гэта нашчадак аднаго з прыгонных сялян, якім дзядзька кампазітара даў свабоду. Звычайна такім разнавольным сялянам давалі прозвішча землеўласніка.

У «Волме» мы без цяжкасцей трапілі на месца былога маёнтка Манюшкаў. Адшукалі руіны сядзібы і каплічкі непадалёк ад яе. Там да гэтага часу стаіць вядомая па карціне Орды высокая двухсотгадовая таполя. Каля руін каплічкі — магіла далёкага сваяка Манюшкаў Тытуса Азімблоўскага, які памёр у 1903 годзе. Знайшоўся таксама васьмідзесяцігадовы дзядуля Васіль Гутнік, які да рэвалюцыі працаваў у маёнтку Убель і ведаў добра яго гаспадароў. Пасля рэвалюцыі ў сядзібе размяшчалася народная школа. Другая сусветная вайна знішчыла дашчэнту дом і рэшткі збудаванняў.

Я не буду падрабязна апісваць усе мерапрыемствы, скіраваныя на ўшанаванне памяці нашага вялікага кампазітара. Многія ўстановы аказалі падтрымку і дапамогу. Летам 1967 года на руінах сядзібы Манюшкаў стараннямі Саюза кампазітараў БССР быў адкрыты помнік-абеліск трохметровай вышыні. На ўмураванай у ім дошцы на польскай і беларускай мовах напісана: «Тут у фальварку Убель 5 мая 1819 года нарадзіўся вялікі польскі кампазітар Станіслаў Манюшка».

Усё наваколле ўпарадкавана, з'явіліся алеі і кветнікі, пастаўлена прыгожая альтанка, а пад старой таполяй, якая помніць часы маладосці С. Манюшкі, — некалькі лавачак. Мясцовасці вернута старая назва, і Убель стала месцам паломніцтва людзей, якія прыязджаюць сюды ў вольныя дні не толькі з блізкіх ваколіц, але і з Мінска і іншых гарадоў Беларусі. Наведваюць Убель, вядома, і польскія экскурсанты.

Нашы беларускія сябры і польскія дзеячы культуры, паставіўшы помнік, не заспакоіліся на гэтым. «Аперацыя Убель» працягваецца. Мы

вырашылі арганізаваць ва Убелі Манюшкаўскі музей. Зноў распачаліся перагаворы, якія з першай жа хвіліны былі вельмі добразычлівымі.

І вось у дзень 150-годдзя з дня нараджэння аўтара «Страшнага двара», 5 мая 1969 года, адбылося ўрачыстае адкрыццё Манюшкаўскага музея ва Убелі. Пастаянная экспазіцыя, размешчаная ў дзвюх вялікіх залах мясцовай школы, знаёміць з жыццём і творчым шляхам Манюшкі, паказвае яго дзяцінства і сталыя гады, яго кантакты з беларускімі і рускімі музыкантамі. У мясцовым доме культуры адбыўся ўрачысты вечар, які завяршыўся канцэртамі з твораў Манюшкі. Спецыяльна для гэтай урачыстасці была напісана балада беларускага кампазітара Генрыха Вагнера «Таполі Убелі».

...Манюшка атрымаў сваю «Нялязову Волю». І трэба сказаць, што яна развіваецца і надалей. Тут паўстане дом адначынку, а новая школа ў суседнім гарадку Чэрвень атрымае імя слаўтага польскага кампазітара.

Пераклад з польскай мовы А. МАЖЭЯКІ.

КАЛЕКЦЫЯНЕРЫ БЕЛАРУСІ

У рэдакцыйнай пошце нярэдка трапляюцца пісьмы нашых землякоў-калекцыянераў. Іх цікавіць, якія новыя маркі, паштоўкі, значкі былі выпушчаны да той ці іншай знамянальнай даты, з выпадку незабыўных падзей у жыцці савецкай краіны і свету. Каб адказаць на падобныя пытанні, шырэй знаёміць нашых землякоў з калекцыямі, збіральнікамі, іх выстаўкамі, новымі выданнямі марак, паштовак і г. д., мы запрашаем Льва КОЛАСАВА, адказнага са-

кратара прэзідыума праўлення Беларускага рэспубліканскага аддзялення Усесаюзнага таварыства філатэлістаў, вясці на старонках «Голасу Радзімы» пастаянную рубрыку. Яна будзе называцца «Навіны філатэліі».

Некалькі слоў пра аўтара. Ён працуе старшым інжынерам у Цэнтральным навукова-даследчым інстытуце комплекснага выкарыстання водных рэсурсаў. Збіраннем марак Леў Коласаў захапляецца з дзяцінства. У яго калекцыі цяпер

звыш 30 тысяч паштовых знакаў розных краін. Леў Леанідавіч прымае актыўны ўдзел у рабоце таварыства філатэлістаў. Быў ініцыятарам некалькіх тэматычных выставак, пастаянна выступае ў мясцовым друку. Для многіх пачынаючых філатэлістаў з'яўляецца «хросным бацькам». Ён лічыць, што радасць калекцыянера ад знаходкі нейкай рэдкай маркі ці выпуску новай толькі тады будзе поўнай, калі яна падзелена з аднадумцамі і сябрамі.

Новая гасцініца ўступіла ў строй у Магілёве. Прыгожы шматпаварховы будынак адпавядае ўсім патрабаванням сучаснага сервісу. У кожным з нумароў, а іх 367, мяккая мэбля, дываны, прыёмнікі трохпраграмага радыёвяшчання, тэлефон, ванна. Да паслуг гасцей—рэстаран, кафэ, буфет. У будынку працуюць таксама пошта, тэлеграф, тэлефон, агенцтва аэрафлоту, цырульня. Адначасова гасцініца зможы прыняць звыш 650 чалавек.
Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ЧАГО толькі не ўбачыш у хатніх музеях — рэпрадукцыі карцін і паштоўкі, кнігі і старыя газеты, старадаўнія манеты і папярковыя грошы, нагрудныя знакі і латарэйныя білеты. Усе галіны калекцыяніравання, бадай, нават цяжка пералічыць. Але самае вялікае распаўсюджанне атрымала філатэлія — калекцыяніраванне паштовых марак.

Па далёка не поўных даных ЮНЕСКА, збіраннем знакаў паштовай аплаты на зямным шары займаюцца сто мільёнаў чалавек. Маленькія маркі адкрываюць вялікае акно ў свет. Яны дапамагаюць уваскрэсаць ў памяці гістарычныя падзеі, знамянальныя даты, з'яўляюцца своеасаблівымі дакументамі эпохі і творамі мастацтва.

Георгій Дзімітроў назваў паштовую марку візітнай карткай краіны. Нашы маркі расказваюць філатэлістам іншых краін пра стваральніка Савецкай дзяржавы Ул. І. Леніна, пра будаўніцтва камунізма ў нашай краіне, дружбу і брацтва народаў, пра развіццё са-

вецкай навукі, культуры, мастацтва.

Калекцыянеры нашай краіны аб'яднаны ва Усесаюзнае таварыства філатэлістаў. Першая падобная арганізацыя была створана ў 1922 годзе. Тады ж узніклі філатэлістычныя гурткі ў Мінску, Полацку, Гомелі, Оршы. Да 1941 года ў беларускіх калекцыянераў былі сабраны цікавыя і багатыя калекцыі паштовых марак Расіі і яе ўскараін перыяду грамадзянскай вайны, першы год Савецкай улады. У альбомах філатэлістаў захоўваліся рэдкае экзэмпляры з асобым штампам надзвычайнага камісара мінскага паштовага вузла, маркі паштовых кантор Рагачова, Себежа і Суража. Многія з гэтых калекцый бяспследна зніклі ў час вайны, былі раскіданыя фашысцкімі захопнікамі.

У першыя ж пасляваенныя гады ў Мінску, Гомелі, Брэсце, Віцебску філатэлісты пачалі збірацца ў гурткі, групы па інтэрэсах. У 1959 годзе ў сталіцы рэспублікі быў арганізаваны гарадскі клуб калекцыянераў, членамі якога сталі каля 60 філатэлістаў, філакартыстаў (збіральнікаў паштовак), нумізма-

таў. Крыху пазней яны ўвайшлі ва Усесаюзнае таварыства філатэлістаў.

Беларуская арганізацыя калекцыянераў налічвае цяпер каля 3 000 дарослых і 5 000 юных членаў. Яе прадстаўнікі ёсць ва ўсіх буйных гарадах рэспублікі. Яны часта наладжваюць грамадскі паказ калекцый.

За апошнія гады Беларускім аддзяленнем Усесаюзнага таварыства філатэлістаў было праведзена шмат выставак. Яны прысвечаліся 50-годдзю Кастрычніка, 50-годдзю рэспублікі і Кампартыі Беларусі, 100-годдзю з дня нараджэння Ул. І. Леніна, 25-годдзю з дня вызвалення БССР ад фашысцкіх захопнікаў і іншым значным падзеям.

Калекцыі беларускіх збіральнікаў дэманстраваліся на міжнародных выстаўках паштовых марак у Балгарыі, Польшчы, Венгрыі, ГДР, ФРГ, Люксембургу.

Залатыя, сярэбраныя і бронзавыя медальніцы ганаровых узнагарод заваявалі яны за мяжой.

Леў КОЛАСАУ.

МАЛЮЮЦЬ ДЗЕЦІ

У Брэсце адкрылася выстаўка малюнкаў дзяцей Японіі. У экспазіцыі некалькі дзесяткаў твораў юных мастакоў з горада Ніігата. Цікавая гісторыя гэтай выстаўкі.

Восенню мінулага года студыяцы Брэсцкага дома піянераў адправлілі на падшэфным судне «Брэст» Далёкаўсходняга марскога параходства свае лепшыя работы з просьбай падарыць іх дзецям зарубешнай краіны. Маракі перадалі работы брэсцкіх школьнікаў муніцыпалітэту партовага горада Ніігата. Малюнкі экспанаваліся ў выставачнай зале, а затым былі накіраваны ў школы, дзе вядзецца выкладанне рускай мовы. Юныя японцы не засталіся ў даўгу. Калі савецкае судна пайшло ў зваротны рэйс, яны перадалі ў дар брэсцкім ровеснікам свае малюнк і гравюры.

У АДПАВЕДНАСЦІ З ТРАДЫЦЫЯЙ

Усім вядома, як знаходзяць скарбы. Пачнуць, напрыклад, капаць склеп — і на табе, гаршчок з манетами. Бываюць, зразумела, адступленні, калі, напрыклад, капаюць не склеп, а канаву, і не рыдлёўкай, а экскаватарам. Але на гэты раз усё было ў поўнай адпаведнасці з «традыцыяй». У вёсцы Мароські Маладзечанскага раёна, у доме А. Калачык, капаў склеп і раптам — гліняны гаршчок. У ім аказалася 5 750 сярэбраных манет вагой каля чатырох кілаграмаў.

Знаходка была дастаўлена ў абласны краязнаўчы музей у горадзе Маладзечна. Супрацоўнікі музея вызначылі, што манеты адносяцца да сярэдзіны XVII стагоддзя, да перыяду Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай.

ГУМАР

На званым вечары два незнаёмыя паны прадстаўляюцца адзін аднаму:

— Сёрэнсен, гандляр, вугаль і кокс.

— Ольсен, дырэктар турмы, вада і хлеб...

Пастар меў неасцярожнасць купіць стары аўтамабіль. На другі дзень ён прыязджае да гандляра старымі аўтамабілямі і гаворыць:

— Дзеся госпада-бога і ўсіх святых! Забярэце яго назад, у мяне ўжо слоў не хапае, каб ездзіць на ім!

Малады акцёр у захапленні прыязгае дадому і гарача расказвае бацькам:

— Я атрымаў у п'есе ролю. Я буду іграць чалавека, які васемнаццаць год жанаты на адной і той жа жанчыне!

— Добра, добра, — гаворыць бацька. — Так заўсёды бывае спачатку. У свой час ты, відаць, атрымаеш і ролю са словамі...

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 872.

КАЛГАСНЫ БУКЕТ

Ініцыятарам новага пачынення з'явіўся старшыня калгаса. Яго падтрымалі аграрном, калгасніцы. Хутна побач з канторай узніклі першыя градкі кветак, а ў мінулым годзе ў калгасе вырасталі тры тысячы цыбулін гладыёў. З'явіліся цюльпаны, гваздзікі, астры...

Старшыня калгаса Станіслаў Санько радаваўся першай удачай. Аднак адчуваў, што без дапамогі вопытных спецыялістаў не абыйсціся. І адправіўся ў Мінск, у Батанічны сад АН БССР. Пагаварыў з акадэмікам Мікалаем Смольскім. Той гарача адгукнуўся на просьбу калгаснікаў.

Неўзабаве з Батанічнага

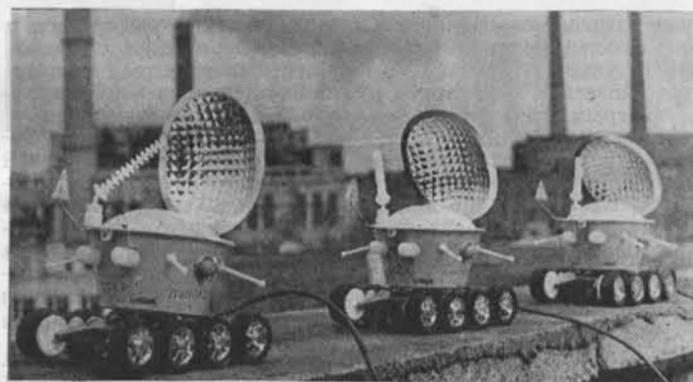
саду паступілі 8 тысяч цыбулін цюльпанаў. Кандыдат біялагічных навук Вераніка Бібікава дапамагла закласці вопыты ў калгасе. Вучоныя зрабілі аналіз глебы, падказалі сістэму яе апрацоўкі.

Цяпер кветкаводы калгаса «Дружба», што на Нясвіжчыне, вырошчваюць некалькі дзесяткаў гатункаў гладыёў. Іх купляюць жыхары Мінска, Баранавіч, Нясвіжа. К канцу пяцігодкі ў калгасным букете будзе каля трох мільёнаў кветак. Яны зоймуць больш за 10 гектараў, і кожны з іх будзе даваць 20—25 тысяч рублёў чыстага прыбытку.

Каб забяспечыць такі размах, ужо цяпер ствараецца

матэрыяльная база. Будуецца два склады. Адзін для сушкі насення, другі для захоўвання яго зімой. Тут жа ўзводзіцца плёначная цяпляца. Устанаўліваюцца сувязі з кветкаводамі Прыбалтыкі. Супрацоўнікі Батанічнага саду АН БССР закладваюць у гаспадарцы новыя вопыты. У прыватнасці, яны прабуюць аднавіць жыццядзейнасць тых цыбулін, якія даюць у цяпляцах кветкі ў студзені—лютым, а потым проста выкідаюцца. Вучоныя мяркуюць, што праз два гады, высадзіўшы іх у адкрытым грунце, можна зноў атрымаць з цыбулін кветкі.

І. ТАРТОВСКИ.

Кожная новая цацка для дзіцяці радасць, кожная дапамагае пазнаваць свет, больш актыўна ўспрымаць яго. Канструктары і мастакі мінскага вытворчага аб'яднання цацак «Мір»—людзі з багатай фантазіяй і ўмельымі рукамі. Яны добра ведаюць жаданні малышоў, тонка адчуваюць дзіцячую псіхалогію. Таму і ствараюць маляўнічыя мячы-глобусы, аўтаматычныя «Лунаходы», прываблівых касманаўтаў. НА ЗДЫМКАХ: Алена ЛУЦЭВІЧ правярае прадукцыю аб'яднання; «Лунаходы» перад «дальняй дарогай».

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.